ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄԱԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶ

Մարզկենտրոնը՝
ք. Կապան

Տարածաշրջանները՝
Կապան
Գորիս
Սիսիան
Մեղրի

Քաղաքները՝
Կապան
Գորիս
Սիսիան
Քաջարան
Մեղրի
Ագարակ
Դաստակերտ

Տարածքը	4 506 քառ. կմ
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը	15.1 %
Համայնքներ, 2018թ. տարեսկզբի դրությամբ	8
Քաղաքներ	7
Գյուղեր	131
Բնակչության թվաքանակը 2018թ. տարեսկզբի դրությամբ	138.4 հազ. մարդ
այդ թվում	
քաղաքային	93.8 հազ. մարդ
գյուղական	44.6 հազ. մարդ
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	4.7 %
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	67.8 %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	306 482.6 հա
այդ թվում՝ վարելահողեր	43 854.1 հա

ՀՀ Սյունիքի մարզը գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքի հարավում: Մարզը հյուսիսից սահմանակից է ՀՀ Վայոց ձորի մարզին, հարավից՝ պետական սահմանով սահմանակից է Իրանին (սահմանի երկարությունը 42 կմ է), արևմուտքից՝ Նախիջևանին և արևելքից՝ Արցախին:

ՀՀ Սյունիքի մարզը զբաղեցնում է Զանգեզուր բնաշխարհի տարածքը, որը ներառում է Որոտան, Ողջի գետերի վերին ու միջին հոսանքների ավազանը և Զանգեզուրի՝ Մեծ Կովկասից հետո Հարավային Կովկասում ամենաբարձր լեռնաշղթայի, արևելյան լանջերը: Մարզի ամենաբարձր լեռնագագաթը Կապուտջուղն է (3 906 մ), իսկ ամենացածր վայրը՝ Մեղրու կիրճը (Արաքսի հովիտ 380մ):

Ծովի մակերևույթից 3 250 մ բարձրության վրա՝ Կապույտ լճից սկիզբ է առնում Մեղրի գետը, իսկ Կապուտջուղ լեռան հալոցքաջրերից՝ Կապուտջուղ գետը, որի հետ Քաջարանց գետի միահյուսումից կազմավորվում է Ողջի գետը:

Կապան քաղաքից հարավ-արևելք՝ Ծավ գետի հովտում է գտնվում «Սոսու պուրակ» պետական արգելավայրը, որն իր մեջ ներառում է Կովկասում ամենախոշոր արևելյան բնական սոսիների ռելիկտային պուրակը, զբաղեցնելով 64.2 հա տարածք: Պուրակի որոշ ծառերի տարիքն անցնում է մի քանի հարյուր տարուց: Որոշ ծառերի բների տրամագիծը հասնում է 3 մ-ի, իսկ բարձրությունը՝30-35 մ-ի: Այն սահմանակից է նեղ կիրճերով, թավուտ անտառներով «Շիկահող» պետական արգելոց տեղամասին, որը գտնվում է Կապան քաղաքից 25 կմ հեռավորության վրա, Խուստուփ լեռան հարավ-արևելյան և Մեղրու լեռնաշղթայի հյուսիս-արևելյան լանջերին, Ծավ և Շիկահող գետերի վերին ավազաններում, 700 - 2 800 մ բարձրություններում, զբաղեցնելով 12 137 հա: Ունի հազվագյուտ բնություն, թավուտ անտառներ, նեղ կիրճեր, հարուստ կենդանական աշխարհ, տարածքում կան պատմամշակութային հուշարձաններ:

«Խուստուփ» պետական արգելավայրը զբաղեցնում է 6 946.7 հա և ընդգրկում է Մեղրու լեռնաշղթայի հարավ-արևմտյան ճյուղավորության Խուստուփ լեռնազանգվածի բարձր լեռնային հատվածը: Այն ապահովում է Խուստուփ լեռնազանգվածի անտառային գոտու վերին հատվածի, մարգագետնատափաստանային և մարգագետնային բնական էկոհամակարգերի զարգացման բնականոն ընթացքը, լանդշաֆտային ու կենսաբանական բազմազանության, բնության հու-շարձանների, բնության ժառանգության պահպանության, ինչպես նաև բնական պաշարների կայուն օգ-տագործումը:

«Արևիք» ազգային պարկ տեղամասի տարածքում առկա է լանդշաֆտային գոտիների գրեթե ողջ համակարգը՝ սկսած ցածր և միջին լեռնային կիսաանապատներից մինչև բարձր լեռնային տափաստաններն ու Մեղրի գետի վերին հոսանքների մերձալպյան տիպի լանդշաֆտը: Տարածքը կազմում է շուրջ 30 354 հա: Հատուկ ուշադրության առարկա են վայրի բնու-թյան հազվագյուտ և ոչնչացող տեսակները: Այստեղ հայտնաբերվել է Հայաստանի Կարմիր գրքում գրանց-ված զոլավոր բորենի:

«Բողաքար» պետական արգելավայր տեղամասը գտնվում է Զանգեզուրի լեռնաշղթայի հարավային լանջերին՝ 1 400-2 100 մ բարձրություններում: Ստեղծ-վել է բուսական ու կենդական աշխարհի էնդեմիկ և հազվագյուտ տեսակների պահպանության նպատակով:

«Զանգեզուր» պետական արգելավայրը զբաղեցնում է Զանգեզուրի լեռնաշղթայի Ողջի և Գեղի գետավազաններն ու Բարգուշատի լեռնաշղթայի հարավային լանջերը և սահմանակցում է Մեղրու լեռնաշղթային՝ արևելքում:

«Սև լիճ» պետական արգելավայր տեղամասը գտնվում է Սյունիքի հրաբխային բարձրավանդակի Մեծ Իշխանասար լեռան խառնարանային մասում՝ 2 658 մ բարձրության վրա: Լիճը կազմավորվել է ձնհալից և բնական աղբյուրներից, լցվելով լեռան

խառնարանը: Առանձնացվում են 102 տեսակի բույսեր: Արգելավայրի նպատակն է պահպանել բարձր լեռնային հրաբխային ծագման եզակի ջրավազանը և նրա հարակից բնատարածքները:

«Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր ՊՈԱԿ-ի մասնաճյուղերի և շրջակայքի հարուստ բնապատմական ժառանգությունը հնարավորություն է տալիս կազմակերպել զբոսաշրջության տարատեսակ ձևեր (էկո-տուրիզմ, պատմամշակութային և գիտաճանաչողական), համակցված տուրեր և արշավներ:

Ողջի գետի աջ ափին, անտառում է գտնվում Վահանավանքը (X-րդ դար)՝ պատմական Սյունիքի հոգևոր և մշակութային կենտրոններից մեկը, իսկ 25 կմ հեռավորության վրա՝ նեղ կիրճերով, թավուտ անտառներով «Շիկահող» պետական արգելոցը:

Մարզի ամենագրավիչ վայրերից մեկը, հայկական միջնադարյան ճարտարապետության հուշարձան Տաթևի վանական համալիրն է (IX դար), որտեղ 1390-1435 թթ. գործել է Տաթևի նշանավոր համալսարանը:

2010թ.-ին շահագործման է հանձնվել 5.7 կմ երկարությամբ աշխարհի ամենաերկար «Տաթևեր» ճոպանուղին (առավելագույն բարձրությունը 380 մ), որն անց-նում է Որոտան գետի կիրճով, ձգվում սարերի վրայով և Հալիձոր գյուղից հասնում Տաթևի վանական համալիր:

Որոտանի կիրճում են գտնվում Տաթևի ՀԷԿ-ը՝ Որոտանի ՀԷԿ-երի համակարգի առաջնեկը և Շամբի ջրամբարը, որտեղից 18 կմ երկարությամբ թունելով ջուրը հասնում է Տաթևի ՀԷԿ-ի տուրբիններին 2012թ. գործարկվեց Հին Խնձորեսկի երկու ձորափը (Ղանդունց նովն ու Ներքին թաղը) իրար միացնող իր տեսակի ու չափի մեջ եզակի կախովի կամուրջը: Կամուրջը հսկա ձորի մի ափից մյուսը ձգվում է ավելի քան 160 մետր: Բարձրությունն ամենախոր տեղում 63 մ է: Կամրջի բանուկ զանգվածը կախված է ամուր ու ձիգ ճոպաններից (կախովի կամուրջ), այդ պատճառով էլ քայլելիս կամուրջը ճոճվում է,այդ իսկ պատճառով ժողովուրդն այն անվանել է «Ճոճվող կամուրջ»:

Սիսիան քաղաքից 6 կմ հեռավորության վրա է գտնվում Շաքիի ջրվեժը՝ Փոքր Կովկասի լեռների ամենախոշոր ջրվեժը (բարձրությունը 18 մ):

Մարզի պատմամշակութային հուշարձանների մեջ հայտնիներից են «Զորաց քարեր» հուշարձանախում-բը, Բաղաբերդի, Հալիձորի, Որոտնաբերդի ամրոց-ները, Տաթևի, Որոտնա, Բղենու վանքերը, Վահանա-վանքի և Երիցվանքի վանական համալիրները, Աղիտուի դամբարանային հուշարձանը, Սիսիանի նեոլիթի ժամանակաշրջանի դամբարանաբլուրը, Մեղրի քաղաքի փոքր թաղի եկեղեցին և քաղաքի պաշտպանական նշանակության աշտարակները:

Սիսիան քաղաքից 3.2 կմ դեպի հյուսիս գտնվում է «Զորաց քարեր» հուշարձանախումբը, որը հայտնի է նաև Քարահունջ անունով: Այն մեգալիթյան դարաշրջանի (Ք.ա. II հազարամյակ) ծնունդ է: «Զորաց քարեր»-ը հանդիսանում են աշխարհում հայտնի հնագույն մեգալիթիկ համալիրներից և աստղադիտարաններից մեկը, հնդեվրոպական քաղաքակրթության քարեդարան-վկայարան, որի գաղտնիքները դեռևս բացահայտված չեն գիտության կողմից: «Զորաց քարեր»-ը հաճախ անվանում են «հայկական Սթոունհենջ»՝ նկատի ունենալով, որ ուսումնասիրողների կարծիքով այստեղ ևս առկա է մեգալիթիկ աստղադիտարան:

ՀՀ Սյունիքի մարզը, զբաղեցնելով ռազմավարական և աշխարհաքաղաքական նշանակության կարևոր դիրք, ունենալով բնահումքային հարուստ պաշարներ, ար-տադրական մեծ ներուժ և հանդիսանալով հանրապե-տության ամենախոշոր վարչական ու տնտեսական մարզերից մեկը, միաժամանակ մնում է համեմատաբար

քիչ բնակեցված և տնտեսապես թույլ յուրացված, ինչը մասամբ պայմանավորված է մայրաքաղաքից ունեցած մեծ հեռավորությամբ և տրանսպորտային հաղորդակցության այլընտրանքային միջոցների բացակայությամբ:

Օգտակար հանածոներով ամենահարուստ մարզն է: Դրանցից կարևորագույններն են՝ գունավոր (պղինձ, մոլիբդեն, ցինկ և այլ գունավոր) և թանկարժեք (ոսկի, արծաթ) մետաղների հանքաքարերը, ինչպես նաև ոչ մետաղային օգտակար հանածոների մի ամբողջ շարք (շինարարական և երեսապատման քարեր, բազալտային հումք, կրաքարի և այրվող թերթաքարերի, մարմարի, գրանիտի, պերլիտի և դիատոմիտների պաշարներ):

Մարզի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռողը արդյունաբերության և գյուղատնտեսության ճյուղերն են:

2017թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- ✓արդյունաբերություն՝ 16.5%,
- ✓գյուղատնտեսություն՝ 6.9%,
- ✓շինարարություն՝ 4.5%,
- ✓մանրածախ առևտուր՝ 1.5%,
- ✓ծառայություններ՝ 2.4%:

Մարզի արդյունաբերության հիմնական ճյուղը հանքարդյունաբերությունն է և էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը: Մարզում արտադրվող էլեկտրաէներգիայի գերակշիռ մասը բաժին է ընկնում Որոտանի ՀԷԿ-ի կասկադին:

Գյուղատնտեսությունը հիմնականում մասնագիտացած է բուսաբուծության (մասնավորապես՝ հացահատիկային մշակաբույսերի և կարտոֆիլի արտադրություն) և անասնաբուծության (մասնավորապես՝ խոշոր և մանր եղջերավոր անասունների բուծում) մեջ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային և էլեկտրատրանսպորտով (ճոպանուղի):

Մարզի տարածքով է անցնում Հայաստանն Իրանի Իսլամական Հանրապետության հետ կապող ավտոմայրուղին, որն էական դեր ունի մարզի տնտեսության զարգացման գործում: 2008թ. շահագործման է հանձնվել «Կապան-Ծավ-Մեղրի» ռազմավարական նշանակություն ունեցող ավտոմայրուղին, որը, որպես այլընտրանք «Կապան-Քաջարան-Մեղրի» միջպետական ճանապարհին՝ տեխնիկական ցուցանիշներով գերազանցում է վերջինիս:

Մարզով են անցնում Արցախը Հայաստանին կապող կարևոր ավտոմայրուղին և Իրանի Իսլամական Հանրապետությունը ցամաքային անմիջական կապով Հայաստանին կապող միակ ճանապարհը:

Կապան քաղաքը (2018թ. տարեսկզբին՝42.5 հազ. մարդ) գտնվում է Խուստուփ լեռան ստորոտում (3 201 մ), Երևանից 301 կմ հեռավորության վրա: Տնտեսության առաջատար ճյուղն արդյունաբերությունն է, ընդհանուր ծավալում գերակշռողը հանքարդյունաբերությունն է, որից կարևորագույններն են գունավոր և ազնիվ մետաղների արդյունահանումը: Որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև մշակող արդյունաբերությունը (սննդամթերքի, կարի, ոչ հանքային շինանյութերի, ալյումինե և մետաղապլաստիկ իրերի, բնափայտի մշակման ու փայտե արտադրատեսակների, կահույքի և սարքավորանքի արտադրության) և էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը:

Քաջարան քաղաքը (2018թ. տարեսկզբին՝ 7.0 հազ. մարդ), գտնվում է Երևանից 326 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոնից՝ 25 կմ: ՀՀ գունավոր մետալուրգիայի

կենտրոնն է՝ պղնձի և մոլիբդենի հզոր հումքային բազա հանդիսացող հազվագյուտ հանքավայրի շահագործման հիման վրա:

Տնտեսության հիմնական և առաջատար ճյուղը հանքարդյունաբերությունն է: Քաղաքի տնտեսության մեջ իր բաժինն ունի նաև մշակող արդյունաբերությունը, որում առանձնանում են սննդամթերքի և պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրությունը:

Գորիս քաղաքը (2018թ. տարեսկզբին՝ 20.4 հազ. մարդ), գտնվում է Երևանից 236 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոնից՝ 65 կմ, տնտեսության հիմնական ճյուղն արդյունաբերությունն է: Հիմնականում զարգացած են էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը, սննդամթերքի, մանածագործական արտադրատեսակների, կարի, ալյումինե և մետաղապլաստիկ իրերի, բնափայտի մշակման ու փայտե արտադրատեսակների և էլեկտրասարքավորանքի արտադրությունները:

Սիսիան քաղաքը (2018թ. տարեսկզբին՝14.8 հազ. մարդ), գտնվում է Երևանից 201 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոնից՝ 110 կմ, տնտեսության ծավալում գերակշռողն էլեկտրաէներգիայի արտադրությունն է, որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների և սննդամթերքի արտադրությունները:

Դաստակերտ քաղաքը (2018թ. տարեսկզբին՝ 0.3 հազ. մարդ), գտնվում է Երևանից 221 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոնից՝ 130 կմ: Աշխատանքներ են տարվում պղնձի և մոլիբդենի հանքերը վերագործարկելու համար:

Մեղրի քաղաքը (2018թ. տարեսկզբին՝4.5 հազ. մարդ), գտնվում է Երևանից 376 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոնից՝ 75 կմ, տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռողը մշակող արդյունաբերությունն է: Որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն էլեկտրաէներգիայի և մրգերի պահածոների ու հյութերի արտադրությունը:

Ագարակ քաղաքը (2018թ. տարեսկզբին՝ 4.3 հազ. մարդ), գտնվում է Երևանից 388 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոնից՝ 87 կմ, տնտեսության առաջատար ոլորտը հանքարդյունաբերությունն է, որից կարևորագույնը գունավոր մետաղների արդյունահանումն է: Քաղաքի տնտեսության զարգացումը կապված է պղնձամոլիբդենային արտադրության հետ: Ագարակում են գտնվում Հայաստան-Իրան սահմանային և մաքսակետերը:

ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՍԵՌԱՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԲՈՒՐԳԸ, 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ

%

տղամարդ - 67 440 տարիք կին -70 957

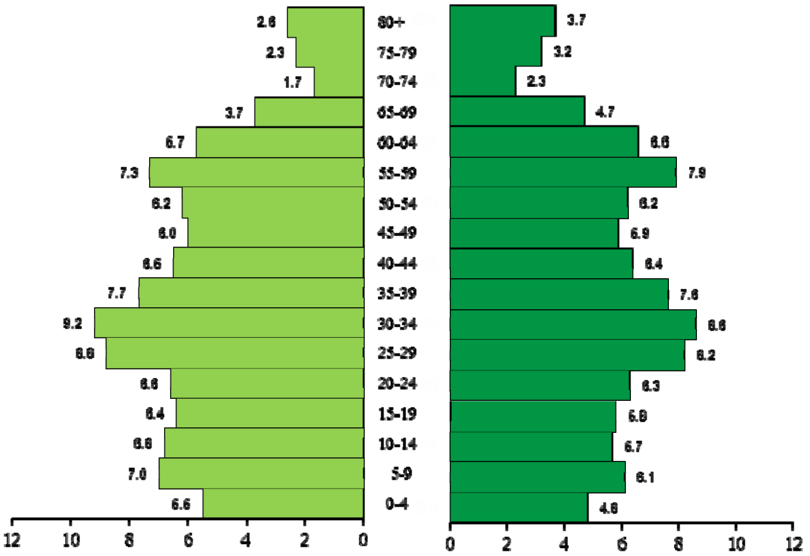

ՄԱՆՐԱԾԱԽ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ

	Քանակը				
	2013	2014	2015	2016	2016
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ,ընդամենը	398	399	415	429	407
այդ թվում՝					
խանութներ	183	201	226	263	265
կրպակներ	168	151	135	112	84
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	-	-	-	-	-
սպառողական ապրանքների շուկաներ	8	7	7	5	4
առևտրի այլ օբյեկտներ	39	40	47	49	54

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

	Քանակը				
	2013	2014	2015	2016	2017
Պետական նախադպրոցական	52	51	53	55	59
Պետական հանրակրթական	121	121	121	118	118
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղ-ծագործական կենտրոններ	17	18	18	18	18
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական[1]	4	4	4	4	5
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	7	7	7	7	7
Պետական բարձրագույն ուսումնական	1	1	1	1	1
Պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնաճյուղ	2	2	2	2	2
Ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	1	1	1	1	1

[1] Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

ՔԱՂԱՔՆԵՐ

Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ*
Կապան	42 464
Գորիս	20 416
Սիսիան	14 826
Քաջարան	7 015
Մեղրի	4 514
Ագարակ	4 239
Դաստակերտ	297

ԳՅՈՒՂԵՐ

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ**
Կապանի տարածաշրջան		
1.	Ագարակ	165
2.	Աղվանի	67
3.	Աճանան	162
4.	Անդոկավան	93
5.	Անտառաշատ	99
6.	Առաջաձոր	132
7.	Արծվանիկ	503
8.	Բարիկավան	217
9.	Գեղանուշ	227
10.	Գոմարան	45
11.	Գեղի	118
12.	Գեղավանք	3
13.	Կարդ	-
14.	Կիցք	-
15.	Վերին Գեղավանք	-
16.	Քարուտ	-
17.	Դավիթ Բեկ	718
18.	Եղեգ	73
19.	Եղվարդ	240
20.	Լեռնաձոր	345
21.	Կավճուտ	72
22.	Կաթնառատ	14
23.	Ձագիկավան	56
24.	Ներքին Գիրաթաղ	-
25.	Վերին Գիրաթաղ	-
26.	Խդրանց	64
27.	Ծավ	295
28.	Շիշկերտ	44
29.	Կաղնուտ	96
30.	Ձորաստան	65
31.	Ճակատեն	141
32.	Ներքին Խոտանան	63
33.	Ներքին Հանդ	86
34.	Նորաշենիկ	102
35.	Նոր Աստղաբերդ	32
36.	Աջաբաջ	10
37.	Գետիշեն	48
38.	Ոչեթի	-

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ**
39.	Շիկահող	152
40.	Շրվենանց	62
41.	Չափնի	70
42.	Սյունիք	725
43.	Բարգուշատ	51
44.	Դիցմայրի	72
45.	Խորձոր	15
46.	Սզնակ	126
47.	Սրաշեն	82
48.	Սևաքար	86
49.	Վանեք	45
50.	Վարդավանք	93
51.	Վերին Խոտանան	210
52.	Տանձավեր	137
53.	Տավրուս	93
54.	Ուժանիս	82
55.	Փուխրուտ	15
56.	Քաջարան	200
57.	Օխտար	67
Գորիսի տարածաշրջան		
1.	Ակներ	1 115
2.	Արավուս	169
3.	Բարձրավան	99
4.	Խնածախ	806
5.	Խնձորեսկ	1 950
6.	Խոզնավար	362
7.	Խոտ	905
8.	Կոռնիձոր	1 045
9.	Հալիձոր	600
10.	Հարթաշեն	669
11.	Հարժիս	749
12.	Ներքին Խնձորեսկ	260
13.	Շինուհայր	2 548
14.	Շուռնուխ	145
15.	Աղբուլաղ	-
16.	Վանանդ	-
17.	Ձորակ(Փայտամշակման գ.կ.)	-
18.	Որոտան	281
19.	Սվարանց	254
20.	Վաղատուր	364
21.	Վերիշեն	2 109
22.	Տաթև	824
23.	Տանձատափ	93
24.	Տեղ	2 270
25.	Քաշունի	14
26.	Քարահունջ	1 352
27.	Քարաշեն	521
Մեղրու տարածաշրջան		
1.	Ալվանք	278
2.	Գուդեմնիս	30

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ[**]
3.	Լեհվազ	637
4.	Լիճք	141
5.	Կարճևան	234
6.	Կուրիս	50
7.	Նռնաձոր	120
8.	Շվանիձոր	266
9.	Վահրավար	32
10.	Վարդանիձոր	165
11.	Այգեձոր	-
12.	Թխկուտ	59
13.	Տաշտուն	116
Սիսիանի տարածաշրջան		
1.	Ախլաթյան	530
2.	Աղիտու	389
3.	Անգեղակոթ	1 627
4.	Աշոտավան	608
5.	Արևիս	82
6.	Բալաք	161
7.	Բնունիս	122
8.	Բռնակոթ	1 969
9.	Գետաթաղ	177
10.	Գորայք	478
11.	Դարբաս	636
12.	Շամբ	427
13.	Թանահատ	20
14.	Թասիկ	284
15.	Իշխանասար	188
16.	Լծեն	91
17.	Լոր	312
18.	Ծղուկ	334
19.	Հացավան	241
20.	Մուցք	303
21.	Նժդեհ	116
22.	Ցղունի	52
23.	Նորավան	407
24.	Շաղատ	981
25.	Շաքի	1 268
26.	Շենաթաղ	329
27.	Որոտան	297
28.	Սալվարդ	213
29.	Սառնակունք	491
30.	Սպանդարյան	437
31.	Վաղատին	614
32.	Տոլորս	416
33.	Տորունիք	124
34.	Ույծ	527

[*] ՀՀ քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացված է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող բնակչության ընթացիկ հաշվառմամբ:

[**] ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» պետական վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 955 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ամբողջությամբ և ըստ մարզերի, ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են ՀՀ արդարադատության նախարարության և ՀՀ ոստիկանության վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա (շեղումը՝ 01.01.2018թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +12.2%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գյուղերի միջև խնդրո առարկա տեղեկատվության փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2017թ.

	Ընդամենը	*նրանցից՝*	
		կանայք[1]	տղա-մարդիկ[1]
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 122	4 878
Ծնվածներ, մարդ	97	47	50
Մահացածներ, մարդ	93	43	50
Ամուսնություններ	46	X	X
Ամուսնալուծություններ	12	X	X
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	31.5	X	X
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	319	154	165
հանրակրթական	1 186	574	612
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	190	125	65
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	33	9	24
միջին մասնագիտական	79	40	39
բարձրագույն մասնագիտական	137	72	65
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	36 656	…	…
Մարզիկներ, մարդ	129	19	110
Զբաղվածներ, մարդ	3 580	1 465	2 115
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	-	-	-
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	-	-	-
գիտության թեկնածուներ	-	-	-
ուսուցիչներ	158	130	28
բժիշկներ	19	…	…
միջին բուժանձնակազմ	54	…	…
Գործազուրկներ, մարդ	396	189	207
Սոցիալական ապահովության ոլորտ			
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 631	957	674
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	250	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	22 672	…	…
թատրոն	1 081	…	…
համերգ	-	-	-
թանգարան	613	…	…
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	44	X	X
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	24	X	X
միջին ծանրության	14	X	X
ծանր	6	X	X
առանձնապես ծանր	0.0	X	X

[1] Ցուցանիշները հաշվարկային են: